

17.54x23.01	1	3	עמוד	ידיעות אחרונות - כותרת	05/10/2023	87796993-8
בנימין זאב הרצל - בהקשר לצינון - 80790						

05.10.23

מאמרי ידיעות אחרונות

אבי שירון

שיעור בהתמזרחות

לצד ההשתלבות התרבותית המבורכת במוזיקה, באוכל ובסלנג, נראה שישראל מאמצת גם את הנורמות הפוליטיות המקובלות אצל שכנותינו במזרח התיכון, וחבל שכך

ווה, למרבה הצער, גם באימוץ מאפיינים של התרבות הפוליטית הערבית במרחב.

האם אפשר להבין את השנים הרבות של נתניהו בשלטון, במנותק לחלוטין מהעובדה שגם השליטים במדינות שמסביבנו לא נוטים להתחלף, בלשון המעטה? גם על הרפורמה המשפטית אפשר לחשוב בהקשר אווריי. במקום להשוות את המתרחש אצלנו לפולין והונגריה, ניתן להבין את החקיקה האנטי-ליברלית כנובעת מהרצון להקל על השלטון לפעול ללא הגבלה, בשם "המשילות", ממש כפי שנהוג במדינות השכנות לנו. ואם לא די בכל אלה, ישראל עלולה להפוך לחברה סקטוריאלית, כמו לבנון, שמחולקת לעדות שונות. גם שם, כמו שלנו יש את תל-אביב, הליברלים הלבנונים מתנחמים באי התרבותי שלהם – ביירות. ואמנם, כיום, כשאנו מציינים שלוש שנים להסכמי אברהם, ועומדים אולי בפני הסכם עם סעודיה, צריך להביא בחשבון כי מעבר לשלל האינטרסים המדיניים, הצבאיים והכלכליים – גם השינוי בדיוקנה התרבותי של ישראל הופך את ההשתלבות באזור לקלה יותר. כשימדינות המפרץ קיבלו את אלפי התיירים מישאל בעקבות הסכמי אברהם הם לא התקשו להבחין כי מצד אחד יש לנו דת שונה, אבל מצד שני, בימי הקורונה ההופעה של עומר אדם בדובאי הייתה הלהיט המבוקש של ישראלים ומקומיים כאחד.

להתמזרחות התרבותית יש הקשרים חיוניים: פתיחות למרחב הקרוב והשתלבות בו. אפשר לחלום על הפריה תרבותית הדדית בין המדינה היהודית לתרבויות הערביות, שתיעשה בניגוד לאופן שבו הרצל ובן-גוריון חלמו לעצב את ישראל, במנותק מהמרחב ה"לבנטיני".

אבל כשההשתלבות הזו נעשית דרך עיקוף המוקש האמיתי שאמור להוביל לדו-קיום במרחב – פיוס עם הפלסטינים – אנחנו משיתנים את הברית המזרחית תיכונית על יצוא טכנולוגיה ביטחונית, לצד ספיגת תרבות פוליטית קלוקלת ואימוץ ערכים שמרניים. בכך, במקום הפריה תרבותית הדדית בין המדינה היהודית למדינות ערב, אנחנו עלולים למצוא עצמנו כעוד מדינה ערבית, רק עם רוב יהודי, במזרח התיכון.

שלהי 1994, כשנה לאחר חתימת הסכם אוסלו, נערכה בקזבלנקה שבמרוקו ועידת עסקים מזרחית-כונית מיוחדת – לראשונה הוזמנו אליה באופן רשמי גם אנשי עסקים מישאל. זה אמור היה להיות מפגש חגיגי, שיסמן את ההזדמנויות הכלכליות שחזון "המזרח התיכון החדש" של שמעון פרס אמור היה להניב. לפליאת המארחים ממרוקו, לא רק שהישראלים הגיעו – הם היו הקבוצה הבולטת והגדולה בקרב אנשי העסקים בוועידה.

זמן קצר לאחר תום הוועידה נחת במשרד החוץ הישראלי מכתב ממחלקת המדינה האמריקאית. במכתב נאמר כי בפעם הבאה הישראליים מתבקשים, לפי מסרים שהועברו ממרוקו לאמריקאים, לצנן מעט את ההתלהבות ואת נוכחותם.

החשש המרוקאי לא היה מעסקאות עם הישראלים, להפך. הם נרתעו מהדומיננטיות הפתאומית של הישראלים, שנתפסו כבעלי תרבות פחות שמרנית, יותר חילונית ויותר מערבית – תרבות זרה למרחב. בעיני המארחים, הבולטות הישראליות עלולה הייתה להשיע לרעה על התרבות המסורתית המקומית.

את המסמך מצאתי בארכיונו של יוסי ביילין, והוא נכתב לפני כמעט שלושה עשורים.

אלא שבעשורים שחלפו, עברה ישראל תהליך מואץ של התמזרות בתחום התרבות הפופולרית – תהליך שאינו פוסח על אשכנזים ומזרחים כאחת. זה ניכר במוזיקה, שפעם כונתה מזרחית והיום היא המיינסטרים; בשפה, שפעם שמרה מילים בערבית רק לביטויי סלנג וכיום חדרה גם להודעות רשמיות (באחת ממערכות הבחירות האחרונות הגיבה לשכתו של שר הביטחון גנץ להאשמות משונות נגד אשתו בהודעה "חרטא"); וזה ניכר, כמובן, גם באוכל (מי שמחפש אוכל יהודי במסעדות ניו-יורקיות, ימצא כיום משהו בפיתה ולא בייגל עם לאקס).

אלא שהיפוי שבתהליך ההתמזרות התרבותית של ישראל מל-

